

INHOUD

NATUUR- EN MILIEUBEHEER	2
1.0 Inleiding	2
2.0 Historie natuurbeheer op de Edese Golf Club.....	2
3.0 Uitgangspunten natuurbeheer en resultaten tot nu toe	3
4.0 Uit te voeren beheermaatregelen.....	4
4.1 Maaibeheer natuurrough	4
4.2 Flora	5
4.3 Fauna	7
5.0 Plannen en wensen	7
5.1 Biotoop voor hagedissen, amfibieën, insecten en andere dieren.....	7
5.2 Heide.....	8
5.3 Bomen	8
5.4 Fauna	8
6.0 Communicatie en activiteiten	8
7.0 Golf Environmental Organization – Committed to Green.....	8
7.1 Inleiding	8
7.2. Wat houdt GEO in.....	9
7.3 Praktische uitwerking van GEO	9

1.0 INLEIDING

Golf is een sport die in een natuurlijke omgeving beoefend wordt, met groene ruimte en open lucht als onontbeerlijke factoren. Om de sport en de natuur met elkaar te verbinden, moeten de golfbaan en het natuurterrein waarvan de baan deel uitmaakt, als één geheel beschouwd worden. Bij de Edese Golfclub staat de sportbeoefening centraal, maar dit is geenszins strijdig met het principe dat het beheer van de natuur grote zorgvuldigheid verdient. Een goed beheerde natuurlijke omgeving verhoogt immers het speelplezier. Daarnaast zijn het verantwoord omgaan met het milieu en het duurzaam opereren uitgangspunten die breed maatschappelijk aanvaard zijn en die uiteraard ook de leden na aan het hart liggen. Zij zijn immers zo bevoorrecht dat zij een schitterend terrein als dat van de Edese Golfclub mogen gebruiken, en zij zijn zich ervan bewust dat de natuur een belangrijke bijdrage levert aan hun speelplezier. De Baancommissie prijst zich gelukkig dat in de club een natuur- en milieugerichte mentaliteit heerst, en dat Natuur- en Milieubeheer integraal onderdeel van het baanbeheer mag uitmaken, hetgeen bijdraagt aan het verkrijgen en continueren van het predicaat GEO, waarover hieronder meer.

Golfbanen worden gekenmerkt door kleinschaligheid. Oppervlakten intensief beheerde baan en extensief beheerde stukken buiten het directe speelgedeelte, wisselen elkaar doorlopend af. Van een “natuurgebied” is in deze context niet echt sprake: hiervoor wordt de kritische grootte niet gehaald. We proberen het beeld van een natuurgebied toch zo veel mogelijk te benaderen. Dit betekent, dat door een aantal minder of meer ingrijpende beheermaatregelen de natuur een handje geholpen moet worden. Te denken valt aan maaien, plaggen, snoeien, inplanten en -zaaien en beperkt graafwerk.

In deze bijlage Natuur- en Milieubeheer van het Beheerplan 2017-2021 wordt beoogd inzicht te geven in de bestaande stand van zaken en in de voornemens voor de komende jaren met betrekking tot de natuur, en mede het milieu. Het beschrijft een onderhoudsplanning die zich over meerdere jaren uitstrekt. Onder natuur wordt verstaan alles wat niet behoort tot de gebieden die geacht worden in het spel of daaraan direct dienstbaar te zijn, zoals tees, fairways, greens, semirough en paden.

2.0 HISTORIE NATUURBEHEER OP DE EDESE GOLF CLUB

In 1988 is door de Nederlandse Golf Federatie (NGF) en het toenmalige Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij (LNV) de uitbreiding tot 18 holes van de golfbaan aangewezen als proefproject voor natuurbouw. De gemeente Arnhem zegde medewerking toe in de vorm van wijziging van het bestemmingsplan, op voorwaarde dat er een geïntegreerd ontwerp van de uitbreiding van de golfbaan en het natuurbouwplan zou worden ontwikkeld. Naar aanleiding hiervan werd door de NGF en de Edese Golf Club aan het bureau E&T Golfbaanadviseurs de opdracht verleend het ontwerp voor de uitbreiding van de golfbaan en het natuurbouwplan op te maken. Het natuurbouwplan was gebaseerd op onderzoek en visie. De mogelijke plantengemeenschappen werden, al naar gelang de bodemgesteldheid, aangegeven.

In 1998 en 2003 zijn door de werkgroep milieukartering van de KNNV Arnhem floristische inventarisaties van de gehele baan uitgevoerd. In 2012 is dit door NL adviseurs uit Velp opnieuw gedaan.

De broedvogelpopulatie is in 2000 door de Vogelwerkgroep Arnhem op en rond de golfbaan

geïnventariseerd. In de baan zijn vele nestkasten opgehangen, die in het winterseizoen worden nagekeken en schoongemaakt. Jaarlijks wordt deelgenomen aan de NGF Birdwatching Day waarbij de vogelsoorten worden geteld.

De EGC was, en wordt mogelijk weer, aangesloten bij het Landelijk Meetnet dagvlinders en libellen. Enkele vrijwilligers van de club hebben sinds 1998 aan de telling deelgenomen.

3.0 UITGANGSPUNTEN NATUURBEHEER EN RESULTATEN TOT NU TOE

Natuurbeheer houdt in een complex van natuurtechnische maatregelen, waarbij gestreefd wordt naar instandhouding en zo mogelijk verhoging van de natuurwaarden.

Gebleken is dat de aanleg van een golfbaan gecombineerd met natuurbouw van betekenis is voor plant en dier. Het terrein kan een aantrekkelijke biotoop zijn voor vogels, insecten, kleine zoogdieren, reptielen en amfibieën.

Een beheer over een langere periode, gericht op een evenwichtige ecologische eindtoestand, is hierbij essentieel. De termijnen daarbij zijn langer dan die voor de speltechnische lay-out van de baan.

Het uitgangspunt is dat de beheermaatregelen binnen het normale werk van de greenkeepers en vrijwillige hulp van leden genomen kunnen worden.

De natuurrough bestrijkt ongeveer 23 ha van de totale baan, die ongeveer 52 ha omvat. De baan heeft een natuurlijk en groen uiterlijk. Dat komt ook door de bossen en weilanden in de directe omgeving.

De huidige toestand van de baan is het startpunt voor het terreinbeheer in de periode 2017 - 2021. Het bouwt voort op het beheer dat in de afgelopen 25 jaar, na de aanleg van de tweede negen holes, is gevoerd.

Het streven in de afgelopen periode was gericht op:

- landschapsontwikkeling die past bij de grondsoort en de omgeving;
- een uniform landschapsbeeld op het oorspronkelijke gedeelte van de baan en de uitbreiding;
- verschraling van de rough;
- vergroting van de rijkdom aan flora en fauna;
- handhaving en verdere bevordering van het open landschapskarakter, met zichtlijnen naar het droogdal;
- vergroting van de oppervlakte heide;
- handhaving en versterken van het reliëf.

Deze doelstellingen werden zorgvuldig gevolgd, zodat in de loop der jaren een aantrekkelijk landschap ontstond waarvan de natuurlijke elementen goed aansloten op de omgeving. Daarbij dreigden echter het open karakter van het terrein meer en meer aangetast te worden, de zichtlijnen te verdwijnen, en de heideontwikkeling in het gedrang te komen. Om die redenen heeft in de afgelopen drie jaar een forse dunning van de plantvakken plaatsgevonden.

Met het verschralingsbeleid in de rough werd in 1999 een eerste stap gezet door de invoering van een verschralings-gericht maaibeheer, en in 2000 is gestopt met de bemesting van de rough. In 2011 en 2012 zijn schapen ingezet met als doel de soortenrijkdom en de openheid van de rough te bevorderen.

Echter is in de jaren daarna afgezien van de inzet van schapen omdat er geen zekerheid bestond dat de methode effectiever is dan het verschralen door middel van maaien en afvoeren van het maaisel wanneer het begrazen om kostentechnische redenen niet gepaard kan gaan met het voorkómen van

terug bemesting van het gebied door de schapen met hun uitwerpselen. Thans wordt de natuurrough waar die in het spel kan komen in het najaar gemaaid en wordt het maaisel afgevoerd. Het beleid heeft op plaatsen effect gesorteerd. Echter moet worden erkend dat verschraling van de bodem een zaak van lange adem is.

De oppervlakte heide is in de loop der jaren toegenomen, vooral langs hole 12 en 16. Een gebied ter grootte van ca een halve hectare tussen de holes 7, 8 en 11 is in 2016 voorbereid voor heidegroei. Daar, en op een gebied tussen de holes 9 en 10 alsmede op de waste area vóór de green van hole 10, is heidecompost opgebracht. Het totale oppervlak aan heidegebieden zou daarmee op termijn fors moeten toenemen. De uitbouw, ook op andere plaatsen, verloopt echter langzaam.

Het reliëf in de baan wordt gekoesterd.

4.0 UIT TE VOEREN BEHEERMAATREGELEN

4.1 MAAIBEHEER NATUURROUGH

Zoals aangegeven omvat de natuurrough de gehele baan met uitzondering van tees, fairways, semirough, greens en paden. De natuurrough wordt onderscheiden in:

- **De pure natuurrough:**
Dit vormt het grootste deel van de natuurrough in de baan. Uitgangspunt van het beheer ervan is dat in de pure natuurrough slechts wordt gemaaid voor zover dat noodzakelijk is voor de gewenste verschraling ter bevordering van uitbreiding van de soortenrijkdom en de visuele aantrekkelijkheid van de baan. Bij afzwaaiers vormt dit gebied een geduchte speltechnische hindernis waarin de bal gemakkelijk zoek raakt. Sinds 2015 wordt de pure natuurrough eenmaal per jaar in het najaar gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.
- **De carries:**
Dit is natuurrough dat bij het afslaan van de tee overbrugd moeten worden. Het moet fraai ogen en een uitdagende psychologische barrière vormen tussen tee en fairway. Het beheer van dit gebied is gericht op een lichtere hoge rough met het oog op visuele aantrekkelijkheid van het uitzicht en de vindbaarheid van ballen. In meeste gevallen kan volstaan worden met één maal per jaar maaien en afvoeren van het gras. Waar en zolang nodig zal in het voorjaar een extra maaibeurt worden uitgevoerd om de carry te verschralen. Dit zal m.n. bij hole 1 worden gedaan om een valse start te voorkomen en het plezier in het spel niet bij aanvang al te bederven.
- **De golfrough:**
Dit zijn plekken in landingsgebieden naast de semirough en onder de bomen waar de ligging van de bal wel een uitdaging moet vormen, maar de bal gemakkelijk vindbaar moet zijn teneinde de snelheid in het spel door de baan te behouden.
De golfrough wordt in het seizoen afhankelijk van de groei 1 x in de twee weken tot wekelijks gemaaid op circa 5 cm hoogte; het maaisel wordt niet afgevoerd.

4.1.2 FAUNA EN MAAIEN

Het bevorderen van soortenrijkdom - het resultaat van de nagestreefde verschraling - is van belang voor insecten, vogels en kleine zoogdieren en bij het maaibeleid zal met dit leven rekening gehouden worden. Mede hierom wordt in de pure natuurrough pas in het najaar gemaaid. De maaierwerkzaamheden dienen diervriendelijk te worden uitgevoerd:

DIERVRIENDELIJKE MAAITECHNIEK

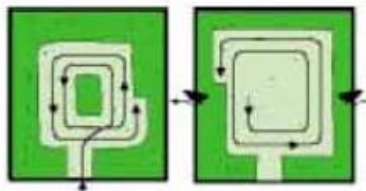

Zo niet maaien!

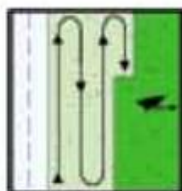
Maaien van buiten naar binnen drijft het wild naar binnen en bemoeilijkt de vlucht

Wildreddend maaien doe je zo!!

Naar het midden van het perceel maaien en dan van binnen naar buiten maaien

Voor lange stroken, zoals bv. tussen hole 9 en het bos, maaien als in nevenstaand voorbeeld

4.1.3 VOLGEN VAN DE ONTWIKKELINGEN

Het nauwkeurig volgen van de ontwikkeling van de vegetatie zal de komende jaren de aandacht houden die noodzakelijk is om de hiervoor geformuleerde doelstellingen na te streven.

4.2 FLORA

4.2.1 ONDERHOUD HOUTIGE GEWASSEN

Bij het inrichten van de baan is goed gekeken naar het landschap en de integratie van de golfbaan in het geheel.

De overige beplantingen zijn het gevolg van een keuze in de beoogde landschapsinrichtingstijl. Deze keuze is in recente jaren herzien. Waar in het verleden voor onze baan zoveel mogelijk werd gestreefd naar een open, parkachtige landschapsstijl, is, mede in overleg met golfbaanarchitect Michiel van der Vaart, de keuze verschoven ten gunste van het zogenaamde "heathland" karakter (<http://www.countrysideinfo.co.uk/whatis.htm>) om meer recht te doen aan de oorspronkelijke vegetatie van het gebied waarin de baan zich bevindt, het nog verder versterken van de zichtlijnen en ter verhoging van het onderscheidend vermogen van de baan.

Bij het bepalen van de kap- en snoeiwerkzaamheden in de nabijheid van de greens staat het behoud van de greens, die over voldoende licht, lucht en water moeten kunnen beschikken, centraal.

In alle gevallen waarin soorten worden aangeplant, ter vervanging, ter verfraaiing en/of als spelelement, worden uitsluitend gebiedseigen soorten gebruikt. Vegetatie die oorspronkelijk niet in het gebied thuishoort, dient zoveel mogelijk verwijderd te worden.

4.2.2 BOMEN

4.2.2.1 Snoeien

Laanbomen moeten als zodanig gesnoeid worden. Waar de ruimte dit toelaat wordt zodanig gesnoeid dat de buitenzijde van de kroon zijn vrije vorm behoudt. Dit betekent dat de takken hier de grond kunnen raken. Waar de ruimte het niet toelaat, in verband met reguliere werkzaamheden aan de baan, moeten de bomen tot zekere hoogte worden opgekroond.

4.2.2.2 Terugzetten

Het terugzetten betreft voornamelijk de boomvormende beplanting op de terreingrens. Dit dient om de afscherming van de grens van de golfbaan (b.v. aan de wegzijde langs de 18e hole) gesloten te houden.

4.2.3 STRUIKEN

4.2.3.1 Snoeien

Bij een goede terreininrichting is snoeien niet nodig en kan de struik op natuurlijke wijze tot wasdom komen. Waar struiken echter niet op de juiste plek staan, bijvoorbeeld te dicht bij een pad of tee, kan er snoei plaatsvinden. Dit moet gezien worden als vormbegeleiding. Ook kan besloten worden de beplanting te wijzigen naar een kleinere soort, of totaal te verwijderen. Na een aantal jaren zullen de struikbeplantingen minder onderhoud gaan vergen. Vlieren worden, om vitaal te blijven, om de vier jaar teruggezet.

4.2.3.2 Rooien

In de natuurrough zal spontane bosvorming plaatsvinden. Indien handhaving van een kruidenrijke grasvegetatie gewenst is, zal de opslag van houtige gewassen verwijderd worden. Opslag van *Prunus serotina*, ofwel Amerikaanse vogelkers, dient met voorrang te worden gerooid.

4.2.4 JAKOBSKUISKRUID

Tot het jaar 2013 werd het steeds overvloediger in de baan voorkomende Jakobskruid niet betreden. De steeds prominenter geworden aanwezigheid van de plant heeft tot gevolg dat het roughmaaisel niet bruikbaar is voor de veeteelt. Het afvoeren van het maaisel is een kostbare aangelegenheid geworden aangezien het tegenwoordig als bioafval dient te worden afgevoerd. Waar de plant slechts gedurende een korte periode de baan verfraait met haar bloemen, ontsieren de uitgebloeide stengels de baan gedurende een lange periode, en belemmeren de taaie stengels bovendien het slaan uit de rough. Pogingen de plant zo niet te bestrijden, dan toch in toom te houden, door haar handmatig te bestrijden, zijn verre van afdoende gebleken, zodat in 2016 een proef is gedaan met – uiteraard toegelaten – bestrijdingsmiddelen. Deze proef lijkt enigszins succesvol te zijn geweest, en zal daarom worden herhaald indien en zo lang dat zal zijn toegestaan.

4.2.5 FLORISTISCHE ONTWIKKELING

De conclusies en aanbevelingen uit de meest recente floristische inventarisatie, in het jaar 2012, waren:

- een lichte toename van soorten ten opzichte van 2003 van 221 naar 225;
- een toename van het aantal bijzondere “rode lijst” soorten (verfbrem, steenanjer, jeneverbes, hondsviooltje en grote tijm);
- een toename van soorten die op arme zandgrond thuishoren;
- een beperkte maar waarneembare toename van het oppervlak heide;
- verbetering van de vegetatiestructuur door begrazing met schapen.

De aanbevelingen in het rapport zijn ten dele opgevolgd. Zo is het oppervlak van de heide aanzienlijk toegenomen. Mede in het kader van de GEO-certificering zullen dergelijke inventarisaties periodiek opnieuw worden uitgevoerd.

4.3 FAUNA

In 2004 is er voor Papendal als geheel een inventarisatie opgemaakt van wat er op de baan rondloopt ten behoeve van het masterplan voor de bouw van nieuwe faciliteiten van NOC*NSF. Recentere opnamen zijn niet beschikbaar. Mede in het kader van de GEO-certificering zal een inventarisatie van de fauna worden uitgevoerd.

4.3.1 VOGELS

De vogelsoorten worden jaarlijks op één dag geteld tijdens de NGF Bird Watching Day. In de baan is een honderdtal vogelnestkasten opgehangen. Het betreft vooral veel spreeuwenkasten, die goed bewoond worden. Spreeuwen foerageren in de baan veel insecten, met name de rozenkevers, en voorkomen daardoor de aantasting van de grasmat door hun larven, de engerlingen. Ook emelten worden effectief bestreden door de spreeuwen. Deze wijze van biologische bestrijding op onze baan heeft landelijke belangstelling en navolging gekregen. Voor valken en uilen zijn ook speciale kasten opgehangen. Op enkele plaatsen zijn zitpalen voor (roof)vogels geplaatst.

4.3.2 ZOOGDIEREN

Op de baan zijn de sporen van veel diersoorten te vinden. Konijnen zijn dominant aanwezig en zichtbaar. Dassen en reeën worden sporadisch gezien, maar hun sporen zijn er wel. In 2011 zijn in één maand een reekalf en een reebok in de baan aangetroffen (beide waren helaas overleden).

De konijnenpopulatie is van zodanige omvang dat er schade van wordt ondervonden. De jagers die ook op Papendal opereren, proberen de populatie op de gehele baan hanteerbaar te houden. Regelmatig worden ook vlermuizen gesignaleerd. Vermoedelijk huizen ze in de eikenlaan tussen het oude en het nieuwe gedeelte van de baan, waar ook vlermuizenkasten zijn opgehangen. Het steeds natuurlijker worden van de baan maakt het steeds aantrekkelijker voor dieren om op onze baan te “wonen” of deze te bezoeken.

4.3.3 VLINDERS, AMFIBIEËN EN INSECTEN

Heide vormt een uitstekende habitat, en ook tijdelijke pleisterplaats, voor een aantal vlindersoorten. Vervanging van bestaande vegetatie door heide draagt bij aan vermeerdering van het aantal soorten vlinders, waaronder de bedreigde. De Vlinderstichting heeft te kennen gegeven deze gang van zaken toe te juichen, en is bereid om indien gewenst nader te adviseren omtrent verdere vlindervriendelijke maatregelen.

Ook voor de amfibieën en de insecten lijkt op de baan met verdere natuurbouw nog veel te bereiken door meer heideplekken te realiseren.

5.0 PLANNEN EN WENSEN

Ten aanzien van de natuurrough zijn de verdere plannen voor de komende periode 2017-2021:

5.1 BIOTOOP VOOR HAGEDISSEN, AMFIBIEËN, INSECTEN EN ANDERE DIEREN

Waar mogelijk en speltechnisch niet onwenselijk wordt het doorzetten van heideontwikkeling in de plaats van grasvlaktes bevorderd. Hiermee kan het biotoop voor onder andere de levendbarende hagedis ontwikkeld worden, en wordt het verbeteren van de vlinderstand beoogd.

De in het verleden bestaande wens om ook een water-element in de vorm van een paddenpoel te maken om amfibieën, zoogdieren en insecten aan te trekken zal niet worden vervuld omdat een dergelijke poel van nature niet in het landschap thuis hoort.

5.2 HEIDE

De heide-ontwikkeling blijft de bijzondere aandacht krijgen. De verdere verschraving kan meer ruimte geven voor de heide. Het pleksgewijs aanbrengen van heidegrondstrooisel is reeds uitgevoerd en wordt gecontinueerd. Op de holes 7, 9, en 10 worden de effecten van de genomen maatregelen nauwlettend gevolgd, en op hole 12 rechts van de fairway wordt de toplaag van een natuurrough-gebied afgegraven om gebruikt te worden voor de aanleg van een wal naast de witte tee van hole 14, waarna heidemaaisel afkomstig van het heidegebied links van de fairway op het afgegraven gebied wordt aangebracht.

Monitoring van het succes van de heideontwikkeling zal jaarlijks worden uitgevoerd en wanneer nodig zal het beheer bijgestuurd moeten worden.

5.3 BOMEN

In de nabije toekomst zal de wenselijkheid van de aanplant van bomen worden onderzocht, ook als element in het golfspel en in overleg met de baanarchitect. Daarbij zal uitsluitend gebruik worden gemaakt van grove den, eik en berk.

5.4 FAUNA

De fauna zal opnieuw geïnventariseerd worden, indien mogelijk is door leden van de club die

6.0 COMMUNICATIE EN ACTIVITEITEN

Het is mede de taak van de baancommissie te bevorderen dat alle aspecten van het natuur- en milieubeheer onder de aandacht van de leden worden gebracht.

De huidige werkwijze zal in de toekomst gehandhaafd en zo mogelijk versterkt worden.

Die werkwijze is:

In de schuilhutten, op de driving range en in de benedengang van het clubhuis zijn posters opgehangen met informatie over de natuur, de omgeving en het baanbeheer.

In de wekelijkse digitale nieuwsbrief en op de website wordt de leden op opmerkelijke ontwikkelingen in de natuur in de baan gewezen.

Bij de NGF Birdwatching Day in april/mei worden belangstellende leden vergast op een vogelsoortentelwandeling onder leiding van een kenner.

De vele nestkasten worden door enkele vrijwilligers schoongemaakt.

Af en toe worden vrijwilligers betrokken bij speciale activiteiten, zoals prunus en Jakobskruid verwijderen.

7.0 GOLF ENVIRONMENTAL ORGANIZATION – COMMITTED TO GREEN

7.1 INLEIDING

De Edese Golf Club nam vanaf het eerste uur actief deel aan Committed to Green, verkreeg als vijfde club in Nederland het predicaat CtG, verkreeg vervolgens het predicaat GEO, de internationale opvolger van het Committed to Green. In 2016 wordt gewerkt aan GEO-hercertificering. De club onderschrijft de doelstelling van het GEO, zij het met de premisse dat dit geen hoofddoel wordt: de Edese is en blijft een golfclub.

GEO staat voor Golf Environment Organization. GEO-CtG verwacht van de club een actief natuur- en milieubeheer. De resultaten worden om de drie jaar door een onafhankelijke auditor beoordeeld.

GEO heeft een brede steun bij de internationale golforganisaties en het aantal gecertificeerde banen neemt sterk toe. Nederland is koploper met veel deelnemende banen. De NGF neemt duidelijk een leidende positie in met een consistente visie op duurzaam beheer, en op de positie van golfbanen in de maatschappij. Zie voor meer informatie de GEO-website: <http://www.golfenvironment.org>

7.2. WAT HOUDT GEO IN

Het natuur- en milieucertificaat GEO omvat een groot aantal elementen, en vereisten. Hierbij wordt een inspanningsverplichting gehanteerd. De club moet het streven hebben om duurzaam, en natuur- en milieubewust te opereren en dit in woord en daad kunnen laten zien. Dit geldt niet alleen voor de baan, maar ook voor het clubhuis en voor activiteiten als wedstrijden. Het gaat dus de gehele club aan.

Naast de natuur richt het zich op het zorgvuldig omgaan met afval, grondstoffen, energie en water. Voor elk van deze punten dient de club een beleid en een plan te hebben. Op de website van GEO zijn de diverse vereisten/wensen weergegeven.

GEO schrijft niet exact voor wat je als club moet en mag, maar vraagt wel om een duurzame en bewuste aanpak. Onze "footprint" moet zo beperkt mogelijk zijn.

Zie ook: <http://www.golfenvironment.org/oncourse/evaluation-criteria>.

Zie voor onze gegevens op de GEO site : <http://www.golfenvironment.org/clubs/edesegolfclub>.

7.3 PRAKTISCHE UITWERKING VAN GEO

GEO is een onderdeel van de portefeuille van het bestuur, dat daartoe een commissie GEO heeft ingesteld, waarin de baancommissie en de clubhuiscommissie zijn vertegenwoordigd. Ook de greenkeeping en de uitbater van de horeca zullen hun bijdrage leveren aan de certificering en de uitwerking ervan. Hiervoor zal in 2017 een plan opgesteld worden waarbij voor de diverse onderdelen de aandachtsvelden bezien worden en doelen worden geformuleerd. Dat deze partijen hun eigen (economische) afwegingen maken zou geen beletsel voor een gezamenlijk plan mogen vormen. Dit onder het motto: Bij een "groene" baan hoort een "groene" club.
